

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

5. De iuramento iudiciali.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

sine ulla promissione ac pacto erga alterum simpliciter iuret, se hoc vel illud facturum, cum contineat obligationem futuro tempore veram faciendi assertionem boni operis ob reuerentiam diuini numinis: Ideo vnicam ex genere suo mortalem malitiam continet. Sed confirmatorium iuramentum promissionis est vel erga Deum, (quod est votum iuratum, continens duplicem obligationem ex virtute religionis, videlicet promissa Deo fideliter reddenda, & nominis eius testimonium in vanum non assumendum esse) quare præuaticatio talis iuramenti duas diuersæ speciei malitias contra Religionis virtutem complectitur. Vel est confirmatorium promissionis erga hominem (quod est pactum iuratum, continens tum obligationem iustitiæ & fidelitatis erga promissarium, tum obligationem propriam iuramenti erga Deum; Et talis iuramenti præuaticatio est in duplici specie malitiæ contra Religionis iustitiam.) Vel est confirmatorium promissionis erga Deum & hominem, vt videre est in voto iurato dandi Eleemosynam pauperi, promissionem talem acceptanti, in quo tres obligationes continentur: duæ religionis erga Deum; tertiæ iustitiæ & fidelitatis erga hominem: consequenter præuaticatio eiusmodi promissorii iuramenti in triplici peccatorum specie consistit.

CAP. V.

De iuramento iudiciali.

Iuramenti iudicialis (in iudicio præstiti) plures sunt species. 1. Iuramentum calumniæ, quod principio litis, vel postea alterutra parte exigente

Aaa 4 neces-

necessariò iudex deferre debet. Actori (vt iuret non calumniandi animo litem se mouisse, sed existimando bonam causam habere, Reo vero, vt iuret, se bona instantia vti ad reluctandum Imò vterque iurare debet, non exacturum se probationem, nisi quam pro veritate necessariam esse, existimabat, & quod nihil dederit iudici causa patrocinii.

Habet hoc calumniae iuramentum etiam locum in spiritualibus, & licet in prima instantia semel praestitum fuerit, postea in causa appellationis iterum exigere potest. Iuramentum etiam malitiae, v. c. quod malitiose non proponatur exceptio, petatur dilatio, Iudex semper exigere poterit; etsi antea de calumnia vel dicendi veritate iuratum fuerat. Porro nihil interest, vtrum Actor vel Reus per se, vel per procuratorem iuret, sed consentaneum est, vt procurator non tantum tunc in animam Domini, sed & in suam iuret cum & ipse extrahendo processum vel causam iniustam defendendo calumniari possit. Excepto, si siue syndicus, aut tutor aut curator, hi enim in propriam tantum animam iurare debent, si causae cognitionem habent.

NB. Licet partes inter se conuenire non possint, quominus calumniae iuramentum praestetur, quia tale pactum tanquam peccandi occasionem praebens iure reprobatur, sed quia, si tamen iuramentum calumniae neque à iudice nec à parentibus exigatur, sed tacite remittatur, non ideo iudicialis processus corrumpitur. Denique poena recusantis hoc iuramentum, cum praestandum fuerit, est, vt Actor ab instituta cadat actione. Reus autem haberi debeat pro confesso.

Aliud etiam est iuramentum quod dicitur in litem
idque

Idque triplex. I. Iuramentum veritatis, quia defertur ad intelligendam veram rei per dolum alterius amissæ, quantitatem seu valorem, quando alia probatio deest, V. C. Si cista cauponi tradita, ab eodem restitueretur amoris seris aut sigillis, ita ut appareat, vel præsumptio sit de dolo cauponis, vel si damnum passus à fure, probato furto rei ablatae precium iuramento affirmet unde regula; si concurrant difficultas probandi quantitatem rei amissæ, & odium delinquentis, standum est iuramento peritoris, qua simili ratione propter difficultatem probandi crimen admitti solent testes domestici, quamvis in alia causa non admitterentur.

II. Dicitur iuramentum affectionis. Si enim dolo alterius tua res amissa tibi chara V. C. codex, in quo notationes scripseras, tunc permittitur tibi eius precium secundum priuatam affectionem & utilitatem iurando in litem æstimare precium, præcedente tamen iudicis taxatione, ne in immensum ob affectionem iuretur.

III. Est iuramentum interesse singularis & extram pura si per accidens damnum incurristi, vel lucrum tibi exinde cessavit, quod nummi apud alterum depositi suo tempore restituti non fuerint V. I. quia frumentum carius emere coactus es, permittitur tibi hoc damnum tuum iuramento interposito æstimare.

Tertia species iuramenti iudicialis est, quod dicitur litis decisivum idque vel necessarium, quod ob inopiam plenæ probationis in causa dubiâ à iudice defertur, siue ex officio, siue ad instantiam partis. Dicitur necessarium, partim quia iudex quandoque detente cogitur, partim, quia delatum sine iusta causa

recusari non potest. Iustę autem causę recusandi sunt, si Actor inentionem suam plenę probavit, vel Reus rem cognitam non habet, aut eius probabilem oblivionem allegat. Voluntarium autem iuramentum dicitur, quod à parte parti defertur; idque simpliciter recusari potest, si tamen sponte suscipiatur, parit exceptionem reo iuranti, Actori verò si iuraverit. Ceterum si iuramentum in iudicio à parte parti defertur iudice approbante, tunc quodammodo necessarium est, quia vel iurare debet is, cui delatum est (nisi iusta recusandi causa adsit) vel referre: alioquin lis contra ipsum decisa erit iuxta illud l. 38. ff. de iureiur. *Manifesta turpitudinis est, & confessionis, nolle nec iurare, nec iusiurandum referre;* quod non tantum de Reo, sed etiam de actore recte dicitur.

Veruntamen in actione famosa ut furti delatum ab Actore iuramentum Reo, non est licitum illi referre, quia in eius modi causis, V. C. furto clandestino Reus præsumitur melius scire veritatem, quam Actor; quare si accidat Actorem æquę informatum esse, ac Reum, tunc etiam in causa famosa licebit iuramentum eidem referre.

NB. Iuramentum à Iudice delatum non obest quominus propter instrumenta de nouo reperta, retractari sententia possit, & causa ex integro agi: Iuramentum autem à parte delatum, cum vim habeat transactionis, confert ad plenam litis decisionem ut amplius reuocari non possit, nisi causa sit, in qua periculum animæ vertitur, non remissibile partium consensu, ut si agatur de valore matrimonij; item si legatum vel fideicommissum sibi relictum fuisse aliquis iuraverit, idque postea producto instrumento falsum esse demonstratur. Ceterum in conscientia

foro idem dicendum est de alijs causis, id quotiescunque veritas aliter, quam in iudicio iuratum est, appareat, ea prævalere debeat, atq; iuramentum solum in ordine ad externum forum oppositionem litis transactæ & decisæ pariat. Equissimum tamen etiam in foro externo censetur, ut liceat nouo iudicio iurantem de periurio accusare, sicut etiã transactio, quamuis iuramento firmata retractari potest, si propter falsa instrumenta factam esse constet.

Iuramentum necessarium plerunque Reo & Actori deferendum est ad iuris decisionem. Ratio: Nam *favorabiliores Rei potius quam actores habentur.* reg. 115. ff. Et promptiora sunt iura ad absoluendum, quam ad condemnandum c. 3 de probat. Alioquin si in causa dubia Actor per iuramentum causam mox definire licet, omnes pænæ legitimæ probationis necessitas, etiam ea, quæ omnium gentium iure requiritur, ut *in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.*

NB. Per suppletorium illud iuramentum tolleretur non sine multorum innocentium periculo: quia callidi homines eadem facilitate ad peierandum, qua ad calumniandum aggredierentur.

Porro iuramentum purgationis Reo præsumptione aliqua, etiam citra semiplenam probationem grauato in omnibus causis deferri potest, etiam in ijs, in quibus animæ periculum vertitur, neque obstat l. 4. c. de edendo. *Actore non probante Reus absolvitur nisi nihil præstiterit*, videlicet intellige probando, quamuis interim delatum sibi iuramentum sine causa recusare non possit.

Gl. in cit. §. sane: Cum Actor habet vnam bonam præsumptionem siue vnum bonum & honestum testem; tunc habito respectu ad quantitatem causæ, & qualitatem

tem

tem personæ, vt non sit præsumptio, quod pro tanto velit peierate; deferatur iuramentum ipsi Actori. Ad iudicis autem prudentis arbitrium pertinet vt consideratis causæ & personarum circumstantijs quandoque Actor iuramentum in probationis supplementum, atque ad litis decisionem deferat; vtrum V. C. Actor sit persona bonæ vitæ, Reus non item; Item vtrum causa sit criminalis (in qua clariore probationes requiruntur) an ciuilibis, famosa item non famosa, vt & matrimonialis (in qua requiritur plusquam semiplena probatio, & quæ nulla exceptione vel coniectura probabiliter elisa sit.

C A P. VI.

De Materia & Obligatione promissory iuramenti.

Iuramentum de opere illicito nullam obligationem parit: Nam *iuramentum vt est vinculum iniquitatis* c. quanto de iureiurand & reg. § 8. in 6. Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum, etiam quoad venialia. Ratio est, quia contradictionem inuoluit, vt aliquis obligetur ad patranda rem illicitam siue, quæ in se peccatum est, V. C. furtum, mendacium. Si enim peccatum est, tenetur iurans ab eo abstinere siue omittere: non potest autem simul facere opus & omittere: consequenter neque obligari ad faciendum.

Iuramentum illicitum sæpe obseruandum est, si sit de relicta, nam sæpe accidit, vt aliquis promittendo ac iurando peccet, quia lege aut præcepto prohibitum est; iuramentum interim si res promissa & iurata prohibita non sit sub peccato, utiq; executioni mandari debeat.

Iura-